

"Is There a Limit to God's Power?"

Read Bamidbar Chapter 11.

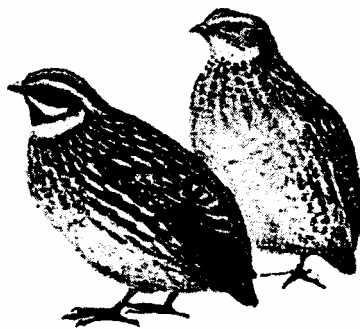
Pay close attention to the discussion between God and Moshe in verses 11-23 .

What were Moshe's claim?

What was God's reaction?

Structure

	A	B
Moshe's claim		
God's answer		
What happened		

זוג שלווים.
השליו קטן מן היונה.

Content

רש"י במדבר יא: כב-כג

1

This is one of the four instances which Rabbi Akiva interpreted, and which Rabbi Shimon did not interpret it as he (did).

Rabbi Akiva says: "six hundred thousand men on foot," etc., "and yet You have said: I will give them flesh, that they may eat a whole month! If flocks and herds," etc. All according to its plain meaning. (And the words מצא and להם are to be rendered by:) Will it be sufficient for them? As it is stated (Lev. 25:26), "And if he find sufficient means (ומצא) to redeem it." Now which (case) is worse than this? Or, (that when Moshe exclaimed) "Hear now, you rebels" (Num. 20:10)? However, since he did not say (it) in public the Text spared him and did not punish him. But that of Merivah was in the open; therefore the Text did not spare him.

Rabbi Shimon says: God forbid! It never entered the Mind of that Righteous One (to speak) thus. He, regarding whom it is written (*ibid.* 12:7): (In all My house he is trusted," would he say that the Omnipresent cannot provide sufficiently for us? However, thus he said before Him, "Six hundred thousand men on foot," etc., "and yet You have said: I will give them flesh for a whole month" and afterwards You will kill a great nation such as this? "Shall flocks and herds be slaughtered for them," (the people) that they shall be killed (after that) and all this food shall suffice for them forever (i.e. be their last food)? Is this then Your praise? Do they say to a donkey, "Take (eat) a measure of barley

and (afterwards) we will chop off your head"? (Then) the Holy One blessed Be He answered him. And if I shall not give (them flesh), they will say that My hand waxed short; is it good in your sight that the hand of the L-rd shall wax short in their sight? Let them perish, and a hundred like them, but let not My hand be considered short before them even one hour.

Rabban Gamliel, son of Rabbi Judah the Prince, said: (Moshe said:) It is impossible to settle this quarrel since they seek only a pretext. (If) You will not provide for them sufficiently, they will end up by striving with You; if You give them the flesh of large cattle (i.e. of oxen, cows, etc.), they will say "(The flesh of) small cattle (i.e. sheep, goats, etc.) we desire;" and if You give them (the flesh of) small cattle, they will say, "(The flesh of) large cattle we desire, of beasts and of fowl we desire, of fish and of locusts we desire." (The L-rd) said to him, "If so, they will say that My hand is waxed short." (Moshe) said before Him, "Behold, I shall go and conciliate them." (The L-rd) said to him "Now you will see whether My word will come to pass on you," (meaning) that they will not listen to you. (Then) Moshe went to conciliate

them, (and) he said to them, "Is the L-rd's hand waxed short?" "Behold, He smote the rock, that waters gushed out," etc., can He give bread also?" (Ps. 78:20). They said, "This is to be a compromise. He has not the power to fulfill our demand." And that is (the meaning of) what is stated, "And Moshe went out and told the people;" Since they did not listen to him, "he gathered seventy men," etc.

(כב) הצאן ובקר ישחט, זה אחד מארבעה דברים שהיה רבי עקיבא דורש ואין רבי שמעון דורש כמותו³⁴.

רבי עקיבא אומר

שש מאות אלף רגלי, ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חודש ימים (פסוק כא), הצאן ובקר, הכל כמשמעו, מי מספיק להם, כענין שנאמר: ומצא כדי גאולתו (ויקרא כה כו). ואיזו קשה, זו או שמעו נא המורים (להלן כ י), אלא לפי שלא אמר ברבים. חיסך לו הכתוב ולא נפרע ממנו, וזו של מריבה היתה בגלוי, לפיכך לא חיסך לו הכתוב.

רבי שמעון אומר חס ושלום לא

עלתה על דעתו של אותו צדיק כך, מי שכתוב בו: בכל ביתי נאמן הוא (להלן יב ז), יאמר אין המקום מספיק לנו. אלא כך אמר: שש מאות אלף רגלי וגו' ואתה אמרת בשר אתן לחדש ימים, ואחר כך תהרוג אומה גדולה כזו, הצאן ובקר ישחט להם כדי שיהרגו, ותהי אכילה זו מספקת עד עולם, וכי שבחך הוא זה, אומרים לחמור: טול כור שעורים ונחתוך ראשך. השיבו הקב"ה: ואם לא אתן יאמרו שקצרה ידי, הטוב בעיניך שיד' תקצר בעיניהם, יאבדו הם ומאה כיוצא בהם ואל תהי ידי קצרה לפנייהם אפילו שעה אחת, עתה תראה היקרך דברי (פסוק כג).

רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא

אומר אי אפשר לעמוד על התפלה³⁵, מאחר שאינן מבקשים אלא עלילה לא תספיק להם, טופן לדון אחריו, אם אתה נותן להם בשר בהמה גסה, יאמרו דקה בקשנו, ואם אתה נותן להם דקה, יאמרו גסה בקשנו, חיה ועוף בקשנו, דגים וחגבים בקשנו. אמר לו: אם כן יאמרו שקצרה ידי. אמר³⁶ לפניו: הריני הולך ומפייסן, אמר לו: עתה תראה היקרך דברי, שלא ישמעו לך. הלך משה לפייסן, אמר להם: היד ה' תקצר, הן הכה צור ויזובו מים וגו' הגם לחם יוכל תת (תהלים עח כ), אמרו פשרה היא זו, אין בו כח למלאות שאלתנו. וזהו שנאמר: ויצא משה וידבר אל העם (פסוק כד), כיון שלא שמעו לו, ויאסף שבעים איש וגו' (שם).

2

אברבנאל לבמדבר יא

השאלה הי"ג באמרו (יתברך) ואתה אמרת בשר אתן להם הצאן ובקר וגוי ואיך לא האמין אדון הנביאים בדבר האלהים ויכולת בורא עולם הן הכה צור ויוזבו מים הוריד המן והשלו פעם אחרת ואיך עתה יד ה' תקצר. וכבר התעוררו חז"ל על זה ומגדוליהם אמרו שלהיות זה הדבר בסתר נתכפר לו אבל ענין מי מריבה שהיה בגלוי לא כופר לו. ואין הקושי אצלי איך כופר לו אלא איך יצא מפי קדוש השם כפיהו כזאת בחק היכולת האלהי. וקצתם השיבו כי לא שם הדבר בהעדר היכולת חלילה אלא מצידם שלא נסתפקו בשום דבר כי היתה שאלתם בלתי מוגבלת. ויקשה אליהם שאם לא היה גבול לתאוותם גם כן לא היה גבול ליכולת האלהי הבב"ת. הרמב"ן כתב שחשב משה שהשם לא יעשה נס לתכלית רע רוצה לומר להמיתם והנה המוכיח שכל הדעות האלה בלתי ישרות. מה שהשיבו יתברך היד ה' תקצר מורה שבדברי משה היו מכוונים זה ולכן אמר היד ה' תקצר בה"א התימה כי היא נקודה בשו"א פתח כי הוא סי' על ה"א התימה:

השאלה הי"ד באמרו הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם כי הוא מאמר חרף מהתקש כי הנה היום הזה ימצאו בעולם יותר משלש מאות אלפי אלפים רגלי ואוכלים צאן ובקר ומספיק להם. ובדברי הימים כתוב שהיו בישראל במלחמות ירבעם ואביה אלף אלפים ומאתים איש ואין ספק שכלם היו אוכלים בשר ומצא להם וכל שכן מה שאמר אם את כל דגי הים כי בידוע שאין זה מאמר צודק לעצמו:

הנה מרע"ה מאשר ראה שהקב"ה נתן לו עוזרים רבים ואחר כך יעדו בבשר חשב שיהיה מוטל עליו לבקש להם הבשר אשר יאכלו ושלכן נתן עמו הע' איש כרי שיעזרוהו בדבר הזה כי עם היות שכבר אמר ונתן ה' לכם בשר ואכלתם אולי שהבינו שיתנה להם על ידו ומפני זה אמר לפניו יתברך שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו ואתה אמרת בשר אתן להם ר"ל שעל עצמו אמר משה כן. לא על הקב"ה ולכן תמה ואמר הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם ר"ל מה דעתך האם אתן להם בשר או דגים שהם בבשר וגם כדגים דברו. ואם על הבשר אמר ומאין לי צאן ובקר לשחטם גם שלא נוכל לתת להם כל מה שיספקם ואם על הדגה כוונתם שג"כ יקרא בשר להיותם ב"ח הנה אף שנשלח לחוף הים להביאם היספיק להם כל דגי הים אשר יאספו ואיך א"כ אמרת שאני משה בשר אתן להם ואכלו חדש ימים. ובעבור שכל זה היה מפני שמשה ע"ה לא הבין כוונת הש"י ולכן השיבו היד ה' תקצר ר"ל נראה מדברייך שחשבת שאני לא אעשה הדבר הזה אלא אתה ואינו כן. כי אין הדבר מוטל עליך להביא הבשר כי אם עלי וז"ש היד ה' תקצר כלומר מתת הבשר ע"ך נס ותצטרך אתה לעשותו בידעך ובמלאכה עתה תראה בנסיכון היקירך דברי שאני אתן להם הבשר ושיהיה לרעתם אם לא. הנה זהו דרך נכון בפני הענין הזה והתר הספק הי"ג העצום כי דברי המפרשים לא נתכנו בהתירו כמו שתראה מדבריהם. והיותר נכון בעיני הוא שמרע"ה

הבין תמיד שהשם יתן להם הבשר ולא היה מספק ביכולתו חלילה. אבל שאמיתת הענין הוא שהוא השיב לשני הענינים שאמר לו הש"י אם למה שאמר לו אספה לי שבעים איש וגוי ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם שעליו השיבו משה בקצור ורמיזה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו והסתכל שלא אמר העם הזה אלא העם אשר אנכי בקרבו כלומר ולהיותו עם רב מופלג היה ראוי להוסיף בי רוח על רוחי להנהיג ואתה אמרת שתאצל מרוחי לשום עליהם. והנה קצר בזה מפני כבודו פן יחשב שהוא היה מקנא בנבואתם. והענין השני שאמר לו יתברך הוא בענין נתינת הבשר ועליו אמר ואתה אמרת בשר אתן להם הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם ר"ל אע"פ שיש לך יכולת רב לתת להם כל מיני בשר האם אפשר שהם לשיטפת תאוותם ימצא ויספיק להם באמת תמיד יבקשו דבר מותר. וכן בדגי הים מפני תאוותם הרעה לא יסתפקו בדבר מהדברים כי בתת להם דג אחד ישאלו דג אחר וכבר אמר הפלוסוף שהמותר אין לו גבול. והש"י השיב למשה לענין הרוח היד ה' תקצר ויד ה' היא הנבואה וכאלו אמר האם תקצר השפע הנבואי שלא אוכל להשפיע בהם על ידך מבלי שיגרע מחקך כלום. ולענין הבשר השיבו עתה תראה היקירך דברי אם לא ולא סי' לו מה שיהיה והוא שימותו באכילת הבשר באופן שימצא להם ולא ישאלוהו עוד. ואפשר לפרש היד ה' תקצר על העונש כמו הנה יד ה' היתה יאמר שיבא עליהם יד ה' וענשו באופן שימצא להם הבשר ההוא. ובכל אחד מהדרכים האלו יתרו השאלות הי"ג והי"ד. והנה משה להרויח

3

ראב"ע במדבר יא

(כא) שש מאות אלף רגלי, ואין צורך להזכיר הפחותים⁸⁶. ראב"ע ורבים פירושו זאת הפרשה לטעמים רבים⁸⁷. יש אומרים כי משה אמר מה שיאמרו לו ישראל בעת שישאלו מה הוא הבשר. והתשובה שיאמר להם אין לכם צורך לשאול היד ה' תקצר (פסוק כג), ולא אדע למה הצרה הזאת. רק הדבר כמשמעו, כי משה לא ידע, כי ה' יחדש אות או מופת⁸⁸, כי אם להצדיק נביאו, כאשר אפשר.

4

ר' יוסף בכור שור במדבר יא

(כא) ויאמר משה שש-מאות אלף. הכי קאמר: איזה בשר תספיק להם, שאם אמרת "הנני ממטיר לכם בשר מן השמים" כמו שאמרת במן, לא הייתי תוהא. אי אמרת אביא להם בהמות וחיות אינו תימא, כי ידעתי כי כל תוכל, אבל אתה אומר: "בשר אתן להם", משמע שהבשר כבר בעולם, והיכן הבשר בעולם שיספיק להם, ולכן לא הקפיד המקום, שהרי לא אמר שלא יוכל [תת], אלא תמה היכן הוא בעולם, וענה לו הקב"ה (כג) היד ה' תקצר, גם בארץ יש לי הרבה בריות שאין אתה יודע.